

Maakonnaplaneeringu teemaplaneering

Põlva maakonna asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused

Kehtestatud:

Põlva maavanema 13.06.05 korraldusega nr 1.1-1/125

Eessõna

Lugupeetud lugejad ja kasutajad

Teie käes on osa suurest tööst – Põlva maakonna teemaplaneering “Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused”. Usutavasti võtab enamik Teist selle trükise kätte tulenevalt vajadusest ja tööülesannetest. Samas on siin aga palju huvitavat kõigile Põlvamaast, tema väärtuslikest ja vaatamisväärtetest maastikest huvitatuile. Väljavalitud ja käsitletud alade hulgas on neid, mida Loodus vaid temale teadaolevate seaduspärasuste läbi aastatuhandeid on kujundanud kui ka neid, kus inimene otsustavat rolli mänginud, aga kõik need on meie ühine rikkus.

Soovin, et jätaksime ka järeltulijatele võimaluse nautida samu vaateid, mida meie oluliseks ja kalliks peame ning kasutaksime neid keskkonnasõbralikult ja mõistlikult.

Koit Nook

Põlva maavanema kohusetäitja

25. novembril 2003. a.

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
1. PLANEERINGU EESMÄRK JA ÜLESANDED	5
PLANEERINGU ÜLDINE ISELOOMUSTUS.	6
1. ALATEEMA "PÕLVAMAA VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD"	6
2. ALATEEMA "PÕLVAMAA ROHELINE VÕRGUSTIK"	7
3. PLANEERINGUKAARDID	8
ASUSTUST JA MAAKASUTUST SUUNAVAD KESKKONNATINGIMUSED.....	10
1. TEEMAPLANEERINGU ELLUVIIMISE MEETMED	10
2. ASUSTUSE JA EHTUSALADE LAIENEMISE SOOVITAVAD SUUNAD.....	12
VÄÄRTUSLIKE MAASTIKE MAAKASUTUST SUUNAVAD KESKKONNATINGIMUSED	
ALADE LÕIKES.....	14
1. RAHVUSMAASTIKE VALIKU KRITERIUMID	14
2. ÜHTSED ASUSTUST JA MAAKASUTUST SUUNAVAD KESKKONNATINGIMUSED VÄÄRTUSLIKEL	
MAASTIKEL.....	14
I TÄHTSUSKLASS	19
1. Kiidjärve - Kärsa väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused.....	19
2. Võhandu jõe ürgoru väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	19
3. Meenikunno - Ilumetsa väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	20
4. Beresje - Lüübnitsa – Laossina väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	20
5. Vana Tartu-Võru maantee e. Postitee väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	20
6. Piusa koobaste väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused.....	21
7. Räpina linna ja selle lähiumbruse väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	21
II TÄHTSUSKLASS.....	22
1. Mooste mõisakompleksi väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused.....	22
2. Rasina väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	22
3. Kanepi - Erastvere väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	22
4. Võõpsu asula väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	23
5. Setumaa (Värska – Örsava – Lutepää, Rääptsova – Ulitina piirkond, Mustoja mõhnastik ja Matsuri ümbrus) väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	23
6. Tonja väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	24
7. Tilleorg- Lauriorg väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	24
8. Põlva ümbruse väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused.....	24
9. Valgjärve väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused.....	25
III TÄHTSUSKLASS	26
1. Arniku väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused.....	26
2. Leevaku väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	26
3. Meelva väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	26
4. Jänukjärve väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	26
5. Podmotsa väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused.....	26
6. Tuderna – Hanikase väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	27
7. Kooraste - Kanepi väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	27
8. Krüüdneri väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused	27
ROHEVÕRGUSTIKU TUUMALADE ASUSTUST JA MAAKASUTUST SUUNAVAD	
TINGIMUSED.....	28
1. SOOVITUSED ROHEVÕRGUSTIKU TOIMIMISE TAGAMISEKS.....	28
2. ÜHTSED ASUSTUST JA MAAKASUTUST SUUNAVAD KESKKONNATINGIMUSED ROHEVÕRGUSTIKU	
ALADEL	30

Sissejuhatus

1. Planeeringu eesmärk ja ülesanded

Maakonna teemaplaneering koostatakse kehtiva maakonnaplaneeringu täpsustamiseks ja täiendamiseks vastavalt maakonnaplaneeringu eesmärkidele, et täpsemalt käsitleda konkreetse teemavaldkonnaga seotud probleemideringi ning arengueeldusi. Käesolev maakonnaplaneeringu teemaplaneering „**Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused**” loob eeldused keskkonnakaitseliselt põhjendatuma ruumistruktuuri kujunemiseks ja säästvaks arenguks ning sätestab ühtsed põhimõtted, mille alusel suunata maa-alade kasutamist ja kaitset jätkusuutlikul viisil ning annab ühtlasi kindlust planeeritaval alal elavatele ja seda piirkonda kasutavatele inimestele maa kasutamisel pikemas perspektiivis. Teemaplaneeringuga luuakse eeldused väärtuslike looduslike, poollooduslike ja kultuurmaastike säilimiseks ja korrastamiseks, ning kogu maakonna tasakaalustatud, jätkusuutlikuks ja säästvaks arenguks.

Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu “Põlva maakonna asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” koostamine toimub kahe alateema kaudu, milleks on „**Roheline võrgustik**” ja „**Väärtuslike maastike määratlemine**”.

Nende kaudu määratakse käesoleva teemaplaneeringuga maakasutust suunavad keskkonnatingimused väärtuslike maastike säilimiseks ning rohelise võrgustiku toimimiseks, kõrge loodusväärtusega maa-alade säästvamaks kasutamiseks, kõrge rekreatiivse väärtuse ja suurema inimkoormusega puhke- ja haljasmaa ning mullaviljakuselt väärtusliku põllumaa säilimiseks. Planeeringus on käsitletud joonehitiste ja rohelise võrgustiku konfliktikohad ning antud meetmed nende konfliktide vähendamiseks või pehmendamiseks.

Planeeringu üldine iseloomustus.

Alateemad "Põlvamaa väärtuslike maastike määratlemine" ja "Põlvamaa roheline võrgustik" olid aluseks teemaplaneeringu "Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused" koostamisel. Alateemad on käsitletavad ka iseseisvalt teiste planeeringute ja kavade koostamisel. Käesolev teemaplaneering ühendab mainitud kahte alateemat ning määrab maakasutust ja asustust suunavad üldised keskkonnatingimused, mis on vajalikud väärtuslike maastike säilitamiseks ning roheline võrgustiku toimimiseks. Maakasutuse ja asustuse arendamisel ning kavandamisel tuleb arvestada nii neid tingimusi kui ka kehtivaid seadusi ning teisi õigusakte. Keskkonnatingimuste määramisel on lähtutud säästvast ja tasakaalustatud ruumilise arengu põhimõttest. Sellest tulenevalt on väärtuslike maastike ja rohelist võrgustikku analüüsitud koos teiste infrastruktuuridega ja seatud tingimused, mille täitmisel on tagatud keskkonna tasakaal ja säilimine.

1. Alateema "Põlvamaa väärtuslikud maastikud"

Väärtuslike maastike alateema käsitlemisel lähtutakse põhiseisukohast, et pole olemas absoluutselt väärtuslike või väärtusetuid maastikke. Igal maastikul on oma tähtsus ja koht konkreetses ajas ja ruumis. Kasutades vastavaid hindamiskriteeriume saab siiski eristada maastikke, millel on teatud aspektidest lähtuvalt teistest suurem väärtus ja mis seetõttu väärtustatakse säilitamist, hooldamist või lihtsalt suuremat tähelepanu. Eelkõige käsitleti ja väärtustati traditsioonilist kultuurimaastikku, kus on kontsentreeritult säilinud meie ajaloo erinevate ajastute jäljed. Maastike hindamise ja määratlemise aluseks olid põhiliselt viit tüüpi väärtused: kultuurilis-ajalooline, looduslik, esteetiline, rekreatiivne (turismipotentsiaal ja puhkeväärtus) ja identiteediväärtus. Määratletud on ka kaunid teelõigud ja ilusate vaadetega kohad. Väärtuste hindamine toimus kaardianalüüside, välitööde ja elanike küsitlustena ning kirjandusallikatele tuginedes. Nimetatud väärtuste alusel jagati väärtuslikud maastikud kolme kategooriasse:

- maakondlik, võimalik riikliku tähtsusega maastik (I tähtsusklass);
- maakondliku tähtsusega maastik (II tähtsusklass);
- kohaliku tähtsusega maastik (III tähtsusklass).

Täpsem metoodika, mille alusel Põlvamaa väärtuslike maastikke määrati, on välja toodud lisas 6.

Planeering määratleb 24 väärtuslikku maastikku, millele omistati seda ala iseloomustav kohanimi või kohanime kombinatsioon.

I tähtsusklass

1. Kiidjärve - Kärsa
2. Võhandu jõe ürgorg
3. Meenikunno – Ilumetsa
4. Beresje - Lüübnitsa – Laossina
5. Vana Tartu-Võru maantee e. Postitee
6. Piusa koopad
7. Räpina linn ja selle lähiümbrus

II tähtsusklass

1. Mooste mõisakompleks
2. Rasina asundusküla
3. Kanepi – Erastvere

4. Võõpsu asula
5. Setumaa, (Värska – Örsava – Lutepää, Rääptsova – Ulitina piirkond, Mustoja mõhnastik ja Matsuri ümbrus)
6. Tonja
7. Tilleorg- Lauriorg
8. Põlva linn ja selle lähiümbrus
9. Valgjärve

III tähtsusklass

1. Arniku
2. Leevaku
3. Meelva
4. Jänukjärv
5. Podmotsa
6. Tuderna – Hanikase
7. Kooraste – Kanepi
8. Krüüdneri

Väärtuslike maastike kohta on koostatud loodus- ja kultuurgeograafilised kirjeldused.

Lisaks väärtuslikele maastikele on määratletud 25 kaunist teelõiku ja 12 ilusa vaatega kohta. Valitud teelõigud paiknevad enamasti vanadel ja õgvendamata teedel, mistõttu nende vahetusse lähedusse jääb hulgaliselt maastikulisi ja kultuurilisi väärtusi.

Ilusad vaated on määratud toetudes osaliselt Tartu üliõpilaste looduskaitseringi poolt 2000. aastal KERA programmi raames tehtud projektile „Kagu-Eesti matkateede ja vaatekohtade projekti ettevalmistava etapi lõpparuanne”

2. Alateema "Põlvamaa roheline võrgustik"

Rohelise võrgustiku määratlemise eesmärgiks on tagada Põlvamaa iseloomulike ökosüsteemide ja liikide säilimine, looduslike, poollooduslike jt väärtuslike ökosüsteemide kaitsmine ning looduskasutuse juures säästlikkuse printsiibi järgimine. Rohelise võrgustiku määratlemine toimus olemasoleva informatsiooni alusel ja seejuures tuginedi eelkõige looduslikkusele ning bioloogilisele mitmekesisusele. Roheline võrgustik koosneb tugialadest ja koridoridest, mis on ühendatud ühtselt funktsioneerivaks tervikuks. Tugialad on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega loodusladad, millele valdavalt toetub roheline võrgustiku funktsioneerimine.

Koridorid tagavad võrgustiku sidususe ja terviklikkuse. Tugialadele on tehtud loodusgeograafiline kirjeldus ning seostatud teiste infrastruktuuri elementidega.

Planeering määratleb 41 rohevõrgustiku tuumala. Igale tuumalale omistati seda iseloomustav kohanimi või kohanime kombinatsioon.

1. Krüüdneri – Maaritsa tuumala
2. Veskimõisa – Maaritsa tuumala
3. Porijõe ülemjooksu tuumala
4. Voorepalu tuumala
5. Vastse-Kuuste – Sipe tuumala
6. Lootvina tuumala
7. Ahja – Võnnu tuumala
8. Kadaja – Lääniste tuumala
9. Lahojärve tuumala
10. Kastmekoja tuumala

11. Mooste Peravalla tuumala
12. Lämmijärve tuumala
13. Põlva – Häätaru tuumala
14. Ahja jõe ürgoru ja Valgesoo tuumala
15. Arniku tuumala
16. Kooraste tuumala
17. Erastvere tuumala
18. Kaagna tuumala
19. Piigandi Ahijärve tuumala
20. Sirvaste tuumala
21. Hilba ülemjooksu tuumala
22. Põlva – Vanaküla tuumala
23. Kauksi Peravalla tuumala
24. Võiardi tuumala
25. Võuküla tuumala
26. Jaanikeste tuumala
27. Hangessaare tuumala
28. Rápina kirdesuuna tuumala
29. Rápina lõunasuuna tuumala
30. Mäda jõe suudme tuumala
31. Räsolaane tuumala
32. Peetrimõisa tuumala
33. Pragi tuumala
34. Kärnasoo tuumala
35. Kärna Turbasoo tuumala
36. Tromsi – Tsolgo tuumala
37. Leevi tuumala
38. Meenikunno tuumala
39. Piusa – Karisilla tuumala
40. Setu tuumala
41. Paidra tuumala

Täpsem metoodika kirjeldus, mille alusel Põlvamaa rohevõrgustike tuumalasid määrati, on välja toodud lisas 7.

3. Planeeringukaardid

Teemaplaneeringu käigus on koostatud kolm kaarti:

- väärtuslike maastike kaart;

Väärtuslike maastike kaardil on näidatud teemaplaneeringuga väljavalitud väärtuslike maastike paiknemisalad, ilusad teelõigud ja kauni vaatega kohad, samuti olulisemad loodus-, kultuuri ja ajalooobjektid.

- roheline võrgustiku kaart;

Rohelise võrgustiku kaardil on näidatud roheline võrgustiku tuumalad ja koridorid koos neid tähistavate koodidega (vt. Lisa 7 „Rohelise võrgustiku määratlemine”). Tuumaladele on antud nimetused vastavalt ametlikele kohanimedele. Kaardile on kantud väärtuslikud põllumaad ning olulisemad keskkonnaandmed, mille alusel võrgustik määratleti.

- koondkaart, mis kajastab asustust ja maakasutust suunavaid keskkonnatingimusi.

Koondkaardil on näidatud maa-alad, millel keskkonnaaspektist lähtuvalt on määratud erinevad kasutustingimused. Rohelise võrgustiku ja väärtuslike maastike kaardilt on koondkaardile kantud väärtuslikud maastikud ning rohelise võrgustiku tuumalad ja koridorid. Samuti on kaardile kantud kõrget loodusväärtust omavad alad - olemasolevad looduskaitsealad, kaitstavad või kaitset vajavad märgalad, linnu- ja loodushoiualad, kaitsmata ja nõrgalt kaitstud põhjaveega alad. Näidatud on ka asulad, teed jt tehnilised infrastruktuurid. Koondkaardil on esitatud ka ettepanekud rahvusmaastike nimetamiseks. Koondkaardil on kujutatud ka nn "kollane võrgustik" ehk alad, millel asuvad kõrge väärtusega põllumaad, mis säästliku arengu seisukohast lähtudes peavad säilima põldudena. Kõrge väärtusega põllumaadena on käesolevas planeeringus käsitletud põlde, mille boniteet ületab 40 boniteedi punkti.

Kaardid on mõõtkavas 1:70 000, aluskaardina on kasutatud Eesti baaskaarti.

ASUSTUST JA MAAKASUTUST SUUNAVAD KESK-KONNATINGIMUSED

1. Teemaplaneeringu elluviimise meetmed

Maakonna teemaplaneeringuga määratakse maakasutust ja asustust suunavad üldised keskkonnatingimused:

- väärtuslike maastike säilimiseks
- roheline võrgustiku tuumalade ja koridoride säilimiseks ja toimimiseks
- kõrge loodusväärtusega maa-alade kasutamiseks
- väärtustatud loodusala ja inimtegevuse mõjutusel tekkivate konfliktide vähendamiseks või pehmendamiseks.

Maakasutuse ja asustuse arendamisel ning kavandamisel tuleb arvestada nii neid tingimusi kui ka kehtivaid seadusi ning teisi õigusakte. Maakonna teemaplaneeringu eesmärkide elluviimine toimub läbi teistel tasanditel tehtavate täpsemate arengu- ja planeeringukavade.

Tähtsamad rakendusvahendid on:

- **üldplaneeringud, omavalitsuse osaüld- ja teemaplaneeringud** - Kehtestatud maakonna tasandi planeering on aluseks valla ja linna üldplaneeringute koostamisele. Omavalitsuste üldplaneeringutega on võimalik teemaplaneeringu eesmärgi täpsustada maa- ja veealade üldiste kasutustingimuste määramisega ning omavalitsuse ehitusmäärusega. Olulist rakenduslikku indikaatorväärtust võivad omada ka kohalikud planeeringulised normatiivid ja soovitused.
- **detailplaneeringud** – Kehtestatud maakonna tasandi planeering on kehtestatud üldplaneeringu puudumise korral aluseks detailplaneeringu koostamisele ning projekteerimistingimuste väljaandmisele.
- **maastikuhoolduskavad** - Hoolduskavadega täpsustatakse väärtuslike maastike piirid, määratakse väärtuslike maastike säilitamiseks, arendamiseks ja/või taastamiseks vajalikud tööd ja meetmed, nende mahud, ajakava ja maksumus. Hoolduskavad on aluseks väärtusliku maastiku ala detailplaneeringule, arenduskavadele, hoolduslepingute sõlmimisele ning koormiste rakendamisele. Hoolduskavade alusel täpsustatakse maakonnaplaneeringut. Hoolduskavad on aluseks väärtuslikel maastikel asetsevate maade omanikele ja omavalitsustele maastikuhooldustööde ja maastiku säilitamiseks vajalike meetmete finantseerimise taotluste esitamiseks, Keskkonnainvesteeringute Keskusele, keskkonnateenistusele, erinevatele fondidele ning teistele võimalikele rahastamisallikatele. Omavalitsustel on kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse paragrahv 36 järgi võimalus hoolduskavade alusel rakendada koormiseid. Konfliktialade puhul, kus maaomanike huvid vastanduvad hoolduskavadega, tuleb Planeerimisseaduse paragrahv 9 alusel koostada antud ala detailplaneering.
- **metsamajanduskavad** – Selleks, et metsaressursse saaks ratsionaalselt kasutada, koostatakse kõikidele metsaomanditele metsamajanduskava või metsa majandamise soovitused. Metsamajanduslikul planeerimisel ja metsade majandamisel rakendatakse looduslähedase metsanduse printsiipe. Metsamajanduskava koostatakse riigimetsa majandamiseks metskondade või muude majandamisüksuste kaupa. Riigile mittekuuluva metsa omaniku nõustamiseks koostatakse kinnistute kaupa metsa majandamise

soovitused. Metsamajanduskava ja metsa majandamise soovitused arvestavad õigusaktist või planeeringust tulenevaid metsa majandamise kitsendusi, kasutamise eesmäärke, neile vastavaid metsakategooriaid, metsa kasutamise viise ja neid soodustavaid metsa majandamise võtteid. Metsaomanik selgitab välja kõik kaitstavad loodusobjektid ja muinsuskaitsealused objektid tema maadel ning korraldab oma majandustegevuse vastavalt Vabariigi Valituse poolt kinnitatud kaitse-eeskirjadele, kaitsekorralduskavadele, planeeringutele ning Looduskaitseseaduses ja Muinsuskaitseseaduses esitatud piirangutele. Metsamajandamiskava ja metsa majandamise soovituste koostamisel on kohustuslik arvestada käesoleva planeeringuga.

- **maakorralduskavad** – Vastavalt maakorraldusseadusele viiakse maakorraldustoimingud läbi maakorralduskava alusel. Maakorralduskava on ümberkruntimiskava, kinnisasja vahetus- või jagamisplaan. Maakorralduse läbiviija koostab ümberkruntimiskava vastavalt maakorralduse nõuetele, arvestades esitatud taotlusi ja läbirääkimiste tulemusi juhul, kui need ei ole vastuolus planeeringu või maakorralduse nõuetega. Maakorralduse läbiviimisel lähtutakse maakorralduse nõuetest, planeeringuga määratud kinnisasja sihtotstarbest, kinnisasja omaniku õigustest ja üldistest huvidest.
- **valgalade veemajanduskavad** – Vee kaitse ja kasutamise abinõud planeeritakse vesikonna või alamvesikonna veemajanduskavas, mida tuleb arvestada kohaliku omavalitsusüksuse ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava, üld- ja detailplaneeringute koostamisel või nende ülevaatamisel ja muutmisel. Valgala printsiip kujutab endast riigi jaotamist tinglikeks osadeks, võttes aluseks veekogude valgala. Riik jaotatakse vesikondade ja/või alamvesikondade piirkondadeks, millele koostatakse vesikonna majandamiskavad. Majandamiskava peamiseks eesmärgiks on tagada loodusvarade sealhulgas vee jätkusuutlik ja heaperemehelik majandamine.
- **põllumajanduse keskkonnaprogramm** – Sajandeid kestnud traditsiooniline põllumajandus on kujundanud vaheldusrikkad maastikud ja jätnud ruumi väärtuslikele elupaikadele. Intensiivne põllumajandus on seda sajandite pärandit tugevasti muutnud - vähendanud maastike ja looduse mitmekesisust, halvendanud vee ja mulla kvaliteeti. Õnneks on praeguseks selliste suundumuste jätkumise takistamise vajadust mõistetud. Euroopa Liidu (EL) ühise põllumajanduspoliitika (CAP) reformiga 1992. aastal kujundati põllumajanduspoliitika suunad mõnevõrra ümber ja hakati oluliselt rohkem tähelepanu pöörama keskkonnasõbraliku põllumajanduse arendamisele. Leiti, et üksnes seadusandlusega kehtestatud nõuete järgimisega ei saavutata keskkonna- ja looduskaitse eesmärkide täitmist ning on vaja täiendavaid tegevusi, mis arvestaksid oluliselt enam piirkonna eripäraga. Sellised tegevused on aga vähem tulusad ning seetõttu peaks keskkonnakasu toovaid põllumajandustootjaid toetama. Suureks sammuks selles suunas oli 1992. aastal jõustunud põllumajanduse-keskkonna määrus (Nõukogu määrus (EMÜ nr 2078/92), mille alusel on põllumajanduse keskkonnaprogrammide (PKP) väljatöötamine ja rakendamine liikmesriikidele kohustuslik. 1999. aastal jõustunud EL Maaelu Arengu Määruses (Nõukogu määrus (EÜ nr 1257/99)) on põllumajanduse keskkonnameede ainus kohustuslik element. See näitab kuivõrd oluliseks peetakse seda meetet kogu maaelu arengu toetuste kontekstis. Põllumajanduse keskkonnaprogrammi rakendamise eest Eestis vastutab Põllumajandusministeerium. Eesti PKP rakendamine on 3-etapiline:
 - programmi teatud meetmete üleriigiline käivitamine (alates 2000. aastast)
 - programmi meetmete käivitamine pilootaladel (alates 2001. aastast)
 - kogu programmi üleriigiline käivitamine (hiljemalt EL-ga ühinemisel)

- **maahooldustoetused (loodushoiutoetused)** - toetus, mille abil soodustatakse poollooduslike koosluste taastamist ja hooldamist ning ajutiselt kasutusest väljas olevate põllumajandusmaade hooldamist keskkonnasõbralikul viisil. Alates 2000. aastast on Eesti riik toetanud väärtuslike poollooduslike koosluste hooldustöid, makstes loodushoiutoetust talupidajatele, kes karjatavad loomi, niidavad või teevad taastamistöid rannakarjamaadel, puis-, aru- ja soostunud niitudel või loopealsetel ja puiskarjamaadel. Talupidajatel on võimalik loomade karjatamiseks ja heinateoks taotleada keskkonnaministeeriumi maakondlikelt keskkonnateenistustelt ja kaitsealade administratsioonidelt loodushoiutoetust (endise nimega – maahooldustoetus). Toetust võib saada ka muude pool-looduslike koosluste hooldamiseks vajalike tööde, nagu niitude võsast puhastamine, puisniidu või puiskarjamaa puurinde harvendamine või tarade ehitamine, jaoks.
- **kaitsealade kaitse-eeskirjad ja kaitsekorralduskavad** - Kaitsekorralduskava tugineb Looduskaitseseadusele, millest tulenevad kaitse-eeskirjad – tsoneeringus määratakse kindlaks lubatud ja lubamatud tegevused. Kava peab sellest lähtudes näitama, mis on vajalik kõigi antud ala loodusväärtuste kaitsmiseks. Kaitsekorralduskava kaitse-eeskirjad esitatakse keskkonnaministeeriumile, kus määratakse sellele retsensent. Kui komisjon kiidab kava heaks, kinnitab selle minister ning kaitsekorralduskava jääb täitma edaspidise tööplaani ülesandeid. Kaitsealadega ja kaitsealuste looduse üksikobjektidega kattuvatel väärtuslikel maastikel ja rohevõrgustiku aladel kehtivad kehtestatud kaitsekorralduskavad. Juhul kui kaitse-eeskirjad on leebemad kui käesoleva planeeringuga sätestatavad asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused, rakendatakse teemaplaneeringuga määratud tingimusi.
- **vääriselupaiga kaitseleping eraisikutest maaomanikega** - Vääriselupaik on kaitset vajav ala tulundusmetsas, kus tõenäosus ohustatud, ohualdiste või haruldaste liikide esinemiseks on suur, nagu väikeste veekogude ja allikate lähikätkes, väikesed lodud, põlendikud ja soosaared, liigirikkad metsalagendikud, metsa kasvanud kunagised aiad, metsaservad, astangud, põlismetsa osad. Vääriselupaiga kaitse eraõiguslikule isikule ja omavalitsusele kuuluvas metsas toimub keskkonnaministri ja maaomaniku vahel sõlmitud lepingu alusel. Riigimetsas korraldab vääriselupaiga kaitset riigimetsa majandaja keskkonnaministri ettekirjutuse kohaselt. Lepinguga määratakse maaomaniku kohustused vääriselupaiga kaitsel ning riigipoolsed kohustused tema kaitsele kaasaaitamisel, samuti bioloogilise mitmekesisuse säilitamisest ja lepingust tulenevate metsakasutuse kitsendustega põhjustatud kahjude hüvitamiseks või täiendavate kulude tasumiseks.

2. Asustuse ja ehitusalade laienemise soovitatavad suunad

Turunõudluse tagajärjel koonduvad uued asustusalad kõrge rekreatiivse väärtusega piirkondadesse nagu veekogude kaldad ja maastikuliselt mitmekesised ja looduskaunid alad. Samuti hästi säilinud terviklike ajalooliste külastruktuuride kohtadesse. Suur kasutussurve nimetatud aladele tekitab olukorra, kus majanduslikult võimekamad ühiskonnaklassid saavad endale lubada puhkuseks ja tööjõu taastamiseks väärtuslikke alasid ning tulenevalt asjaolusest ka tagada enda privaatsuse ja piirata nende valduses olevate maastikuliselt ja looduslikult väärtuslike alade tarbimist laiema avalikkuse poolt. Nõue tagastada õigusvastaselt võõrandatud maad võimalikult endistes piirides, omavalitsuste planeeringute puudumine ning vähene huvi taotlema maad munitsipaalomandisse on põhjustanud maareformi käigus maade tagastamisel ja erastamisel mitmete traditsiooniliselt avalikuks kasutamiseks olnud teede, kergliiklusteede, ujumiskohtade ning seene- ja marjametsade sattumise erakätesse, mistõttu käesolevas töös

nimetatud väärtuste nautimine on kohati jäänud ja on ka edaspidi oht jääda vaid väheste privileegiks.

Seetõttu tuleb eriti oluliseks pidada uute asustusalade ja ehitusalade rajamisel ning maade erastamisel ja müümisel üldkasutatavate rekreatiivalade säilimist. Omavalitsustel on soovitatav alitada juba erakätesse läinud populaarsete seni traditsiooniliselt avalikkuse poolt kasutatavate rekreatiivalade kasutamise läbirääkimisi ja tingimusi maaomanike ja haldajatega.

Seetõttu on esmajärjekorras vajalik omavalitsuste üldplaneeringute koosseisus määratleda üldkasutatavad rekreatiivalad ja nende omavahelised seosed ning säilitada kõigi vahenditega seni veel kasutusel olevate rekreatiivalade, teede, kergliiklusteede, matka- ja suusaradade ning kallasradade kasutusfunktsioonid.

Soovitatavad asustuse laienemise suunad peavad lähtuma järgmistest põhimõtetest:

1. Omavalitsuse üld- või detailplaneeringute alusel ehitusalade valik peab lähtuma rohelse võrgustiku tugialadest ja koridoridest ning ei tohi neid lõhkuda.
2. Eriti joonobjektide rajamisel tuleb planeeringutes arvestada tekkivate konfliktide likvideerimise või minimeerimisega rohevõrgustiku toimimise tagamiseks läbi keskkonnamõjude hindamise.
3. Kavandatav uusasustus ei tohi läbi lõigata rohelse võrgustiku koridore.
4. Väärtuslikel maastikel uute asustusalade või muude ehitusobjektide rajamisel tuleb tagada avalikkuse juurdepääs kõigile käesolevas töös mainitud objektidele, madalama taseme planeeringutega neid täpsustada ning kokku leppida nende kasutustingimuste osas maaomanikega.
5. Väärtuslike maastike veekogude kaldaaladele ja nende lähedusse ei ole soovitatav planeerida tihehoonestusalasid või ulatuslikke uusi elamumaa juhtfunktsiooniga väikesi krunte.
6. Veekogude ehituskeeluvööndite ja kallaste võimalikult suure ulatuse säilitamine ja täpsustamine omavalitsuste planeeringutega ning kallasradade lahtihoidmine ja kergliiklusteede, matkaradade, vaatekohtade ja ujumiskohtadele kasutuse ja juurdepääsu tagamine.
7. Planeeringulahendused, mis muudavad maa sihtotstarvet või kavandavad joonehitisi väärtuslikel maastikel ja rohevõrgustikuga kattuvatel aladel, tuleb kooskõlastada maavalitsuse ja keskkonnateenistusega.

Kõrge viljelusväärtusega põllumaa.

Kõrge viljelusväärtusega põllumaa on leitud maakonna mullastiku potentsiaalse viljakuse ja sobivuse alusel maaharimiseks. Hindamisel on tuginetud mullakaardi mullahinnapunktidele. Koondkaardil on tähistatud kõrge boniteediga mullad hindeklassiga IV ja V (40).

Kõrge viljelusväärtusega põllumaad tuleb võimalikult kasutuses hoida põllumajandusliku maana ning hoida korras nende maaparandussüsteemid. Vältida tuleb nende alade metsastamist.

Natura alad

Natura veekogude kallastel vältida ehituskeeluvööndi vähendamist.

VÄÄRTUSLIKE MAASTIKE MAAKASUTUST SUUNAVAD KESKKONNATINGIMUSED ALADE LÕIKES

Väärtuslike maastikke määratleti *kultuurilis-ajaloolisest, rekreatiivsest, esteetilisest, identiteedi ja looduslikust aspektist*, ehk eelkõige kultuurmaastiku vaatevinklist. Kultuurmaastike all mõistetakse siin põllumajandusmaastikku, asustust ja teedevõrku koos seal sisalduvate looduslikku päritolu elementidega. Väärtustati traditsioonilist kultuurmaastiku piirkonda, kus on säilinud 20. sajandi alguse asustus- ja maakasutusstruktuur. Samuti maastikku, kus on kontsentreeritud ja hästisäilinud kujul väljendunud kogu meie ajalugu muinasajast tänapäevani (ajaloo kontsentraat). Kolmandana loeti väärtuslikuks paiku, mille teevad eriliseks mitte niivõrd nende füüsilised omadused, kui nendega seonduv vaimne pärand.

Põlvamaa väärtuslike maakondliku, võimaliku riikliku tähtsusega maastike nimekirja arvati 7 I tähtsusklassi ala, mille hulgast teeb planeering ettepaneku 4 rahvusmaastiku nimetamiseks. II ehk maakondliku tähtsusklassi alasad määratleti 9 ning kohaliku tähtsusega maastike hulka jäi 8 III tähtsusklassi ala. Esimese klassi nimekirjas on maakondliku ja võimaliku üleriigilise tähtsusega väärtuslikud maastikud, need, mille väärtusi on hinnanud kõrgelt nii Tartu Ülikooli Geograafia Instituudi ja Põlva Maavalitsuse töörühm, valla- ja linnavalitsused kui ka küsitletud inimesed. Teise olulisusklassi moodustavad maastikud, mis on väga olulised konkreetse regiooni inimeste jaoks. Kolmandas nimekirjas on aga maastikud, millel leiti üks või mitu väärtust, kuid mille olulisus ei ole maakonna mastaabis suur ning mis kannavad kohalike inimeste jaoks olulist tähendust ja identiteediväärtust.

1. Rahvusmaastike valiku kriteeriumid

Rahvusmaastike valiku kriteeriumitena kasutati tegureid ja sümboleid ehk maastikuelemente ja -struktuure, mis on olulised osad rahvusliku identiteedi konstrueerimise tervikust. Rahvusmaastike väljavalimiseks otsiti loodusemälestisi, pühapaiku, ehitisi ja ajaloomälestisi, mis kompleksina moodustavad olulise osa eesti rahvuse identiteedist. Konkreetsemalt lähtuti valiku tegemisel 19. sajandi rahvusromantilises kirjanduses rõhutatud sümbolitest, nagu müütilised sood ja metsad, järved, taevaskojad ja müürmäed, põrguhauad, allikad, koopad ning veskid, talud, kirikud ja mõisad, külad.

Teemaplaneeringuga tehakse ettepanek nimetada järgnevad väärtuslikud maastikud Eesti rahvusmaastikeks:

- Kiidjärve-Kärsa
- Võhandu jõe ürgorg
- Meenikunno-Ilumetsa
- Beresje-Lüübnitsa-Laossina

2. Üldised asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused väärtuslikel maastikel

Järgnevad asustust ja maakasutust suunavad kasutustingimused määravad väärtuslike maastike säilitamiseks ja väärtuste suurendamiseks vajalikud üldised meetmed ning on üldiseks aluseks majandus- ja arendustegevuse korraldamisel käesolevas töös eristatud aladel. Täpsemad kasutustingimused määratakse ülalnimetatud rakenduslike arengudokumentide ja -kavadega.

1. Säilitada tuleb väärtuslike maastike arhitektuuriline ja maastikuline miljö.

- 1.1. Uue hoonestusala rajamine väärtuslike maastike aladel peab toimuma detailplaneeringu alusel, säilitada tuleb olemasolevad väärtused ja sobitada uued elemendid kooskõlas olemasolevatega. Maa sihtotstarbe muutmisel tuleb arvestada, et säiliks maastiku muster;
- 1.2. Uute hoonete rajamisel või vanade ümberehitamisel tuleb jälgida, et uuendused ei rikuks maastiku üldilmet ning ühtsiks piirkonnale iseloomuliku ehitusstiiliga. Oluline on traditsioniliste mahude ja õuede struktuuri järgimine;
- 1.3. Väärtuslikel maastikel ehitamise peamiseks põhimõtteks peab olema ajaloolise asustusstruktuuri hoidmine, võimalusel taastamine ning ajalooliste ehitusjoonte, maastikulise paigutuse, külatüüpide ja hoonete omavahelise paigutusmustri vastavuse tagamine ajaloolisele üldile. Miljöölisel väärtused tuleb säilitada oma õiges keskkonnas, s.t. mitte näha ette väärtuslike talude, üksikute hoonete või rajatiste ümberpaigutamist muuseumisse;
- 1.4. Endiste taluõuede, talukohtade ja varemete likvideerimine ei ole lubatud (sh. taluaset tähistava või talukohta piirava kõrghaljastuse likvideerimine);
- 1.5. Soovitav on ehitustöödel kasutada loodussõbralikke materjale (puit, looduslik kivi, savi jms.) ja ökotehnoloogilisi lahendusi heitvete puhastamisel;
- 1.6. Hoida traditsioonilist maakasutust ja maastikke, kus tavapärasest paremini on säilinud asustusstruktuur, teedevõrk ja arhitektuur;
- 1.7. Väärtuslikul maastikul algatatud detailplaneeringute lähteülesannetes tuleb nõuda planeeringus arhitektuurinõuete seadmist;
- 1.8. Säilitada teeäärsed puuderead, alleed, hekid ning tagada nende hooldatus. Hooldustöid võib teha vaid maastikuarhitekti poolt koostatud hooldusplaanide alusel ja vastava spetsialisti järelevalve all.

2. Säilitada ja avada silmapaistvalt ilusad vaatekohad.

- 2.1. Reserveerida omavalitsuse planeeringutega ilusate vaatekohtade maad puhkekohtadeks ja avaliku kasutusega aladeks;
- 2.2. Väärtusliku maastiku hoolduskava koostamisel tuleb pöörata erilist tähelepanu vaatekohtade lähipiirkonna arendustöödele (vaadete avamine ja säilitamine, ehituspiirangud vaadetele jne). Arendamist vajavad vaatekohtade infrastruktuur (tualetid, prügimajandus, pingid, parkimiskohad jne);
- 2.3. Algatada metsavaatetornide, triangulatsioonimastide ja erinevate sidemastide omandisuhete ja avaliku kasutamise võimaluste uurimine ning nende turvaliseks muutmine omavalitsuse tasandil;
- 2.4. Säilitada vaated väärtuslikele maastiku elementidele, eriti üldkasutatavate teede, ääres.

3. Igale väärtuslikule maastikule tuleb koostada maastikuhoolduskava.

- 3.1. Vastavad kavad tuleb kohalikel omavalitsustel koostöös naaberomavalitsustega, maavalitsuse ja keskkonnateenistustega valmis teha soovitatavalt 2006. aasta sügiseks (2003. – 2004. a. on hoolduskavad koostatud Rasina, Mooste, Postitee, Võõpsu, Beresje–Lüübnitsa–Laossina ja Võhandu jõe ürgoru väärtuslikele maastikele);
Kavas tuleb täpsustada väärtuslike maastike ulatust ja piire, aga ka täpselt ette näha väärtuslike maastike säilitamiseks, hooldamiseks ning arendamiseks vajalikud tegevused. Kui üldplaneering koostatakse enne hoolduskava, tuleb määrata väärtuslike maastike täpsemad piirid ja seada kasutustingimused üldplaneeringuga. Üldplaneeringutes määrata miljööväärtuslikud hoonestusalad ning seada neile kasutustingimused. Hoolduskavade koostamisel tuleb muu

hulgas silmas pidada, kas antud piirkonnas on piisavalt teotahtelisi ja elujõulisi inimesi, kes maastikuhooldusega tegeleksid.

4. Uute rajatiste ja joonehitiste projekteerimisel tuleb tagada olemasolevate väärtuste säilimine ning maastikuarhitektuuriline sobivus väärtusliku maastiku taustaga.

- 4.1. Võimalike konfliktalade (uute hoonestusalade, maakasutuse muutmise kavade jne) arendamise suunamiseks tuleb koostada vastavad detailplaneeringud;
- 4.2. Üldplaneeringu, detailplaneeringu ning maastikuhoolduskavadega tuleb kõige väärtuslikematel maastikel kehtestada ehituskeeluvööndid;
- 4.3. Tuulegeneraatorite, mobiilsidemastide, vesiehitiste ja teiste maastikul domineerima jäävate objektide ehitamine on üldjuhul keelatud. Erandkorras ehitamise kavandamisel väärtuslikele maastikele tuleb igal konkreetsel juhul lähtuda maastikuekspertide analüüsist ning koostada tuleb detailplaneering.

5. Põllumajandusmaad tuleb säilitada avatuna ning soovitatavalt kasutusel olevatena.

- 5.1. Säilitada põllumajandusmaastike avatus;
- 5.2. Koostöös maaomanike, taluliitude ja külaliikumise organisatsioonidega ning omavalitsustega tuleb leida võimalusi väärtuslike põllumajandusmaade kasutuses hoidmiseks. Põllumaade kasutuses hoidmine ning võsastumise vältimine on hoolduslepingute objektiks;
- 5.3. Hoida korras maaparandussüsteemid.

6. Likvideerida maastike üldilmet kahjustavad peremeheta varemed jms heakorramata objektid.

- 6.1. Erilist tähelepanu tuleb pöörata väärtuslikele maastikele jäävate asulate heakorra suurendamisele;
- 6.2. Leida lahendusi endiste suurmajandite tootmishoonete (karjalaudad töökojad jms) heakorramiseks või vajadusel lammutamiseks ning nende ümbruse heakorramiseks;
- 6.3. Suurt tähelepanu tuleb pöörata prügimajanduse korrastamisele nii väärtuslikele maastikele jäävates asulates, kui ka nende lähiümbruses. Metsa alla ja kraavidesse loobitud olmeprügi tuleb sealt koristada.

Järgnevalt esitatavad soovitusel on üldised kõigi väärtuslike maastike kohta ning nende arvestamine on oluline erinevate arendustegevuste kavandamisel. Soovitusel on antud erinevate maastike ja nende elementide kaupa:

7. Põllumajandusmaastikud

- 7.1. Üle Eesti keskmise boniteedi hindeklassiga põllud tuleb hoida avatuna ning soovitatavalt põllumajanduslikus kasutuses (40);
- 7.2. Vältida väärtuslike põldude võsastumist;
- 7.3. Lagunenud ja maastiku üldilmet rikkuvate suurfarmide varemed lammutada, või rajada nende maastikku sobitamiseks täiendav kõrghaljastus;
- 7.4. Põllumajandusmaastikke rikastavad metsatukad, üksikud põlispuud, kiviaiad tuleb säilitada ning põldude struktuuri lihtsustamist vältida;
- 7.5. Hoida piirkonnale iseloomulikke põllumajanduslikku ribalist struktuuri.

8. Puhkealad

- 8.1. Teeninduse ja infrastruktuuri arendamine, vaatekohtade avalikku kasutusse määramine kas munitsipaliseerimise või omanikuga lepinguliste suhete läbi;

- 8.2. Majutusvõimaluste parandamine väärtuslikel maastikel ning koostöövõrgustike arendamine erinevate institutsioonide vahel;
- 8.3. Puhkajate voogude kontrollimine ja hajutamine väärtuslike maastike looduskeskkonna taluvuskoormuse kontrollimine ja massiturismi võimalike negatiivsete mõjude vältimine;
- 8.4. Avalikult kasutatavate vaatekohtade, matkaradade ning veekogude kallaste kasutamistingimused peavad olema reglementeeritud ja vastama nende taluvuskoormusele;
- 8.5. Uute traditsioonilist asustusmustrit lõhkuvate tihedate asustusalade rajamise vältimine veekogude kallastele;
- 8.6. Maksimaalse ehituskeeluvööndi ja ranna ulatuse määramine kõigil väärtuslikel maastikel asuvate veekogude kallastele.

9. Tööstusmaastikud

- 9.1. Väärtuslike tööstushoonete säilitamine;
- 9.2. Tööstuskomplekside maastikusse sobitamine kaitsehaljastuse rajamisega;
- 9.3. Lagunevate tootmishoonete ja rajatiste lammutamine;
- 9.4. Tootmisaladel jääkreostuse likvideerimine.

10. Loodusmaastikud

- 10.1. Maakasutuse säilitamine metsamaana;
- 10.2. Suurtest lageraiealade tekkimisest hoidumine;
- 10.3. Telkimisplatside, lõkkekohtade ja matkaradade rajamine;
- 10.4. Viitade, parkimisplatside jms infrastruktuuri rajamine;
- 10.5. Kultuurmaastikes olevate looduslike alade säilitamine.

11. Väärtuslikud teelõigud

- 11.1. Teelõikude tolmuwabaks muutmine;
- 11.2. Vaadete avamine;
- 11.3. Peatus- ja puhkekohtade rajamine ilusate vaatekohtade juurde;
- 11.4. Peatus- ja puhkekohtade varustamine prügikastide, tualettide, pinkide jms;
- 11.5. Teeviitade süsteemi loomine/korrastamine;
- 11.6. Kergliikluseks sobivate marsruutide tähistamine ning kergliiklejatele turvalisuse tagamine neil;
- 11.7. Teelõikude õgvendamine ei ole lubatud;
- 11.8. Säilitada ja taastada erinevatest aegadest pärinevad ja eri stiilis bussiootepaviljonid, heakorrastada nende ümbrus ning võtta need taas kasutusele;
- 11.9. Säilitada teeäärsed puuderead, alleed, hekid ning tagada nende hooldatus.

12. Veekogud ja veekogude kaldad

- 12.1. Turismi ja puhkemajanduse infrastruktuuri arendamine detailplaneeringute alusel suuremate veekogude traditsioonilistes puhke- ja supluskohtades;
- 12.2. Ehituskeeluvööndi ja ranna ulatuse maksimaalse ulatuse määramise kaalumine üldplaneeringutega;
- 12.3. Tiheasustusalade ja kruntimise vältimine veekogude kallastel ja nende lähistel;
- 12.4. Kallasradade avamine ja avaliku kasutuse tagamine seal;
- 12.5. Luhaniitude säilitamine ja hooldamine;
- 12.6. Supluskohtade korrastamine ning omandisuhete ja avaliku kasutuse tingimustes kokkuleppimine;
- 12.7. Säilitada looduslikud ja inimtekkelised kuid looduslikus seisus veekogud.

13. Muinsus- ja looduskaitse üksikobjektid, miljööväärtuslikud alad

- 13.1. Objektide korrastamine, tähistamine ja eksponeerimine;
- 13.2. Ümbruskonna korrastamine ja regulaarne hooldamine, vaadete avamine;
- 13.3. Avaliku juurdepääsu tagamine kõikidele väärtmaastikel asuvatele Eesti Vabariigi seadustega määratud kaitsealustele objektidele ja aladele;
- 13.4. Objektide lülitamine matkaradade marsruutidesse;
- 13.5. Objekte tutvustavate viitade süsteemi loomine/korrastamine;
- 13.6. Kaitsetsoonide ulatuse täpsustamine üldplaneeringute ja detailplaneeringutega;
- 13.7. Valdade üldplaneeringutes määrata miljööväärtuslikud hoonestusalad, pargid, maastiku üksikelemendid jms ning seada nende kasutustingimused.

14. Vanad pargid

- 14.1. Vanade parkide, alleede, puudegruppide ja üksikute silmapaistvate puude säilitamine ning hooldamine, vaadete avamine;
- 14.2. Vajadusel juurdepääsude tagamine, tähistamine ja eksponeerimine.

Maastike ja nende väärtuslike objektide eksponeerimise parandamiseks on soovitatav luua täiendavaid ja tähistada matkamarsruute (nii jalgsi- kui jalgrattamatkadele, aga ka näiteks matkadeks hobustega või veeteedel jms). Suurt tähelepanu tuleb pöörata prügimajanduse parandamisele väärtuslikel maastikel ning objektide ümbruses - likvideerida tuleb kõik omavolilised prügi maha paneku kohad.

I tähtsusklass

1. Kiidjärve - Kärsa väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Ettepanek rahvusliku tähtsusega väärtuslike maastike nimekirja lisamiseks.

Maastikukaitsealade kasutustingimused on välja töötatud kaitsealade kaitsekorralduskavades, mis sätestavad küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, nendel aladel juhendatakse kaitseeskirjadest. Soovitatav on koostada Vastse-Kuuste ja Põlva Vallavalitsusel ühine Ahja jõe ürgoru kasutamise osaüld- või teemaplaneering. Vältida kaldaäärsete kinnistute jagamist ja uute hoonestusalade tekkimist. Planeeringuga lahendada Taevaskoja rekreatiivala külastuskoormuse keskkonnamõju leevendamine külastajate parema suunamise läbi. Jätkata maastikuhooldusvõtete kasutamist ja hooldustöid Ahjal Illimari ja mõisa pargi ning alleede korrashoiuks, läbi viia maastikuarhitektuuriline ja dendroloogiline analüüs. Akste järve, Lahojärve ja Kiidjärve puhke- ja ujumiskohtade avalik kasutamise tagamine ja kindlustamine. Kiidjärve vesiveski ümbruse kallasraja, tammi ja Ahja jõe kallasraja avamine avalikkusele juurdepääsuks. Igameheõiguse tagamine ja liikumiskeelu vältimine Valgemetsa, Kiidjärve ja Taevaskoja vahelises populaarses seene- ja marjametsas. Oluline on säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Kõrge boniteediga põllumaad tuleb hoida kasutuses põllumajandusliku maana. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie). Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned. Vesiveskite taastamisel detailplaneeringu alusel tagada veskihoonete ajaloolise ilme taastamine ning omavalitsustel teha koostööd omanikega tagamaks avalikkuse juurdepääs veski veeäärsetele territooriumitele. Taastada Taevaskoja bussipeatuse omanäoline ootepaviljon, heakorrastada ümbrus ja võtta see uuesti kasutusele.

2. Võhandu jõe ürgoru väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Ettepanek rahvusliku tähtsusega väärtuslike maastike nimekirja lisamiseks. Piirkonna arendamisel lähtuda 2003 aastal koostatud „Võhandu jõe ürgoru maastikuhoolduskava“ soovitustest. Veriora ja Räpina valla ehitusmäärusega on vajalik täiendavate arhitektuurinõuete määramine Leevi, Himmiste, Suvahavva, Vareste, Vinso ja Pääsna külade ehitustöödele ajaloolise ehitusjoone ja traditsioonilise üldilme säilitamiseks. Omavalitsusel on õigus nõuda nimetatud külates detailplaneeringu koostamist. Vajalik on Vareste triangulatsioonimasti avaliku kasutamise tingimuste ja turvaliseks muutmise uurimine omavalitsuse poolt. Soovitatav on koostada Veriora ja Räpina omavalitsusel ühine Võhandu jõe ürgoru osaüld- või teemaplaneering. Planeeringuga lahendada turismikorraldus, kasutuskooormuse suunamine, ehituskeeluvööndi ja kalda ulatuse täpsustamine Võhandu jõe ürgorus. Tagada vajalikud hooldustööd Leevi mõisa pargi ja alleede korrashoiuks ja läbi viia maastikuarhitektuuriline ja dendroloogiline analüüs. Oluline on säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Kõrge boniteediga põllumaad tuleb hoida kasutuses põllumajandusliku maana. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie). Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned. Jõe äärsed luhad tuleb hoida avatuna regulaarse niitmise läbi ja kallasrada peab olema avatud. Võimalusel hooldada luhta puisniiduna. Vesiveskite taastamisel detailplaneeringu alusel tagada veskihoonete ajaloolise ilme taastamine ning omavalitsustel teha koostööd omanikega tagamaks avalikkuse juurdepääs veski veeäärsetele territooriumitele. Kallasrajad hoida avatuna.

3. Meenikunno - Ilumetsa väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Ettepanek rahvusliku tähtsusega väärtuslike maastike nimekirja lisamiseks.

Meenikunno sookaitseala kasutustingimused on välja töötatud kaitseala kaitsekorralduskavas, mis sätestab küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, sellel alal juhendatakse kaitsekorralduskavast. Veriora valla üldplaneeringuga lahendada ala turismikorraldus (turismikorralduskava) ja avalik kasutus kergliiklusteede ja matkaradade läbi. Nohipalu triangulatsioonimasti avaliku kasutamise tingimuste ja turvaliseks muutmise uurimine omavalitsuse poolt. Oluline on säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie).

4. Beresje - Lüübnitsa – Laossina väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Ettepanek rahvusliku tähtsusega väärtuslike maastike nimekirja lisamiseks.

Piirkonna arendamisel lähtuda 2003 aastal koostatud „Beresje-Lüübnitsa-Laossina maastikuhoolduskava“ soovitustest. Ajaloolistes külates ehitamisel tuleb lähtuda piirkonna ehitustraditsioonidest ja hoiduda muutmast maastikulist üldilmet, soovitav on kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale. Elamualade tihendamisel (ehitamine, rekonstrueerimine ja renoveerimine) juba hoonestatud külakeskustes ja traditsioonilistes külamiljöödes tuleb järgida traditsioonilisi ehitusmahtusid, ehitusmaterjale, arhitektuurseid lahendusi (katusekalded, korrused, aknad, välisviimistlusmaterjalid jne.) ning ajalooliselt väljakujunenud asustustihedust, hoonegruppide paiknemise ning õuealade paigutusmustrit ja asustusstruktuuri, et säiliks ajalooliselt välja kujunenud tüpoloogilised iseärasused. Soovitav on säilitada traditsioonilised piirdeaiad, väravad ning väikevormid. Mikitamäe valla ehitusmäärusega täpsustada väärtusliku maastiku ehitustingimused ja arhitektuurilised nõuded ning soovitavalt nõuda uushoonestusalade rajamisel detailplaneeringut. Peipsi järve ehituskeeluvööndi täpsustamine omavalitsuste planeeringutega ning kallasraja lahtihoidmine ja kergliiklusteede, matkaradade, vaatekohtade ja ujumiskohtade kasutuse ja juurdepääsu tagamine. Uusehitiste asukohavalikul järgida olemasoleva hoonestuse paiknemist pinnavormide (rannavalli ja moreenkõrgendiku) suhtes ning traditsioonilist õuede mustrit. Oluline on vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Võimalusel lammutada mittevajalik endine kolhoosiaegne tootmishoone. Vältida teede õgvendamist. Avada Peipsi rannaäärsed vaated järvele ning tagada avalikkuse juurdepääs vaatekohtadele.

5. Vana Tartu-Võru maantee e. Postitee väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Piirkonna arendamisel lähtuda 2003 aastal koostatud „Postitee maastikuhoolduskava“ soovitustest. Loodus- ja maastikukaitsealade kasutustingimused on välja töötatud kaitsealade kaitsekorralduskavades, mis sätestavad küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, nendel aladel juhendatakse kaitseeskirjadest. Vesiveskite taastamisel detailplaneeringu alusel tagada veskihoonete ajaloolise ilme taastamine ning omavalitsustel teha koostööd omanikega tagamaks avalikkuse juurdepääs veski veeäärsetele territooriumitele. Oluline on vältida ebasobivaid uusehitisi põllumajanduslikel avamaastikel. Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned. Vana-Võru maantee rekonstrueerimisel vältida tee õgvendamist, luua lisaks olemasolevatele piknikuplatse ja parkimiskohti. Taastada erinevatest ajastutest pärinevad ja eri stiilis bussiootepaviljonid (näit. praegu kasutuseta ja lagunev Puskaru omanäoline ootepaviljon, samuti Varbuse, Ihamaru, Karilatsi jt ootepaviljonid), võtta need uuesti kasutusele (Puskaru) ning heakorrastada ümbrused. Võimalusel taastada piimapukid. Hoida korras Postiteed

palistavad erinevad alleed ja puudegrupid, nende hooldamise aluseks peavad olema maastikuarhitektide koostatud hooldusplaanid, mis on kooskõlastatud maavanemaga. Puhke, ja ujumiskohtade avaliku kasutamise tagamine ja kindlustamine. Ujumiskohti arendada detailplaneeringu kaudu. Pajõearve ökoloogilist seisukorda parandada ning säilitada järveäärne puhkepiirkond avalikuks kasutamiseks. Üldplaneeringuga tagada avalikkuse juurdepääs väärtusliku maastiku objektidele ning Ahja ja Leevi jõgede kallastadele ning puisniitude hooldamine. Ehituskeeluvööndi ja kalda ulatuse täpsustamine ja soovitatavalt maksimaalse ulatuse määramine omavalitsuse planeeringuga. Mitte rajada uusi (tihe)hoonestusalasid Postitee vahetusse lähedusse ja Ahja jõe kalda-aladele.

6. Piusa koobaste väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Piusa koobastiku looduskaitseala kasutustingimused on välja töötatud kaitseala kaitsekorralduskavas, mis sätestab küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, sellel alal juhendatakse kaitsekorralduskavast. Orava valla üldplaneeringuga lahendada ala turismikorraldus (turismikorralduskava) ja avalik kasutus kergliiklusteede ja matkaradade läbi, kasutada võimalust rattateede ühendamiseks rongiliiklusega. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie).

7. Räpina linna ja selle lähiümbruse väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Looduskaitsealade kasutustingimused on välja töötatud kaitsealade kaitsekorralduskavad, mis sätestavad küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, neil aladel juhendatakse kaitsekorralduskavadega sätestatust. Omavalitsuse planeeringuga lahendada turismikorraldus, ehituskeeluvööndi ja kalda ulatuse täpsustamine Võhandu jõe ürgorus. Jätkata vajalikke hooldustöid Räpina mõisa pargi ja alleede korrashoiuks ja läbi viia maastikuarhitektuuriline ning dendroloogiline analüüs. Oluline on säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Kõrge boniteediga põllumaad tuleb hoida kasutuses põllumajandusliku maana. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie). Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned. Jõe äärsed luhad tuleb hoida avatuna regulaarse niitmise läbi ja kallastada peab olema avatud. Võimalusel hooldada luhta puisniiduna. Tagada avalikkuse ligipääs Rahumäe mõisa saarele ja pargile ning korraldada vajalikud hooldustööd mõisa pargi ja alleede korrashoiuks ja läbi viia maastikuarhitektuuriline ja dendroloogiline analüüs. Säilitada vaade Mehikoorma-Räpina maanteelt Köstrimäe lõigus Räpinale.

Pöörata suuremat tähelepanu Räpina linna miljööväärtuslike alade piires detailplaneeringute lähtetingimuste väljaandmisel:

- Aedlinn (Võõpsu, Meeksi, Kastani, Metsa tänavate vaheline ala);
- Pilpaküla (Metsa, Kalevi, Raigla, Ülase, Estakaadi tn);
- Vabaduse tänav;
- Rahu tänav
- Apteegi tänav;
- Võhandu jõgi, räpina paisjärv ja selle kaldad;
- Miikaeli kirik;
- Räpina mõis;
- Paisjärve tamm koos vesirajatistega

II tähtsusklass

1. Mooste mõisakompleksi väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Looduskaitseala kasutustingimused on välja töötatud kaitseala kaitsekorralduskavaga, mis sätestab küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, sellel alal juhendatakse kaitsekorralduskavaga sätestatust. Mooste valla planeeringuga lahendada turismikorraldus, ehituskeeluvööndi ja kalda ulatuse täpsustamine järvel. Planeeringu koostamisel arvestada Mooste mõisa 2003. a. koostatud hoolduskava. Kallasrada hoida avatuna ning tagada avalikkuse juurdepääs supluskohale, korraldada supluskoha infrastruktuur (prügi, kabiinid, tualett, jne.). Kergliiklustee loomine ümber järve ja mõisakompleksi. Jätkata vajalikke hooldustöid Mooste mõisa pargi ja alleede korrashoiuks ja läbi viia maastikuarhitektuuriline ja dendroloogiline analüüs, et taastada ajalooline pargiplaneering. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie); avada vaade peahoone fassaadile, taastada looklev jalutustede võrk, tagada jääkreostuse likvideerimine ja varemete puhastamine ning konserveerimine. Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned ja söökla-kaupluse hoone. Avada vaated Tartu-Räpina maanteelt Mooste järvele ja mõisaansamblile.

2. Rasina väärtuliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Mooste valla üldplaneeringuga lahendada asundusküla läbiva tee rekonstrueerimine, lahendada vaadete avamine Rasina-Mooste maanteelt üle Lutsu jõe ja kaldalt ning külavaheteelt küla hoonestuse, maastiku- ja muudele elementidele, leida kiigeplatsi asukoht. Läbi küla tähistada looduse õpperada. Oluline on säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Kõrge boniteediga põllumaad tuleb hoida kasutuses põllumajandusliku maana. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie). Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned. Jõe äärsed luhad tuleb hoida avatuna regulaarse niitmise läbi ja kallasrada peab olema avatud. Võimalusel hooldada luhta puisniiduna. Väärtmaastikul ehitamisel tuleb lähtuda piirkonna ehitustraditsioonidest ja hoiduda muutmast maastikulist üldilmet, soovitatav on kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale. Küla tihendamisel (ehitamine, rekonstrueerimine ja renoveerimine) tuleb järgida traditsioonilist ehitusmahtu, ehitusmaterjale, arhitektuurseid lahendusi (katusekalded, korrused, aknad, välisviimistlusmaterjalid jne.) ning ajalooliselt väljakujunenud asustustihedust, hoonegruppide paiknemise ning õuealade paigutusmustrit ja asustusstruktuuri, et säiliks ajalooliselt välja kujunenud tüpoloogilised iseärasused. Vallavalitsusel on õigus nõuda ehitusprojektidele ja detailplaneeringutele valla planeerimiskomisjoni kooskõlastust. Soovitatav on säilitada traditsioonilised piirdeaiaid, väravad, väikevormid ning haljastus. Hooldustööde teostamisel lähtuda 2003. a. koostatud Rasina väärtusliku maastiku hoolduskavast.

3. Kanepi - Erastvere väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Jätkata maastikuhooldusvõtete kasutamist ja hooldustöid Erastvere mõisa pargi ja alleede korrashoiuks ja läbi viia maastikuarhitektuuriline ja dendroloogiline analüüs. Jõksi järve ja Erastvere järve puhke- ja ujumiskohtade avaliku kasutamise tagamine ja kindlustamine. Avada kallasrajad. Vältida veekogude ehituskeeluvööndi ja kalda ulatuse vähendamist ning uute hoonestatud asustusala loomist järvede kaldaaladele. Oluline on säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Kõrge boniteediga põllumaad tuleb hoida kasutuses põllumajandusliku maana. Hooldada tuleb

mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie). Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned. Detailplaneeringu lähteülesannetega tagada alevi kesktäna üldilme säilitamine. Üldplaneeringuga planeerida vaatekohtade infrastruktuur ja kasutustingimused. Hoida vaated vabana.

Valla ehitusmääruses täpsustada ehitustingimused ja arhitektuursed nõuded väärtuslikel maastikel. Ehitamisel tuleb lähtuda küla ehitustraditsioonidest ja hoiduda muutmast küla üldilmet. Soovitav on kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale.

4. Võõpsu asula väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Piirkonna arendamisel lähtuda 2003 aastal koostatud „Võõpsu maastikuhoolduskava“ soovitudest. Ehitamisel tuleb lähtuda piirkonna ehitustraditsioonidest ja hoiduda muutmast maastikulist üldilmet, soovitatav on kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale. Elamuala tihendamisel (ehitamine, rekonstrueerimine ja renoveerimine) tuleb järgida traditsioonilisi ehitusmahtusid, ehitusmaterjale, arhitektuurseid lahendusi (katusekalded, korrused, aknad, välisviimistlusmaterjalid jne.) ning ajalooliselt väljakujunenud asustustihedust, hoonegruppide paiknemise ning õuealade paigutusmustrit ja asustusstruktuuri, et säiliks ajalooliselt välja kujunenud tüpoloogilised iseärasused. Vallavalitsusel on õigus nõuda ehitusprojektidele ja detailplaneeringutele valla planeerimiskomisjoni kooskõlastust. Soovitav on säilitada traditsioonilised piirdeaiad, väravad ning väikevormid ja haljastus. Mikitamäe ja Räpina valla ehitusmäärusega täpsustada väärtusliku maastiku ehitustingimused ja arhitektuurilised nõuded ning nõuda uushoonestusalade rajamisel detailplaneeringut. Lämmi ja Pihkva järve ehituskeeluvööndi ja ranna võimalikult suure ulatuse säilitamine ja täpsustamine omavalitsuste planeeringutega ning kallasraja lahtihoidmine ja kergliiklusteede, matkaradade, vaatekohtade kasutuse ja juurdepääsu tagamine. Uusehitiste asukohavalikul järgida olemasoleva hoonestuse paiknemist ning traditsioonilist õuede mustrit. Oluline on vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Võimalusel lammutada mittevajalik endine kolhoosiaegne tootmishoone.

5. Setumaa (Värskas – Örsava – Lutepää, Rääptsova – Ulitina) piirkond, Mustoja mõhnastik ja Matsuri ümbrus) väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Maastikukaitseala kasutustingimused on välja töötatud kaitseala kaitsekorralduskavas, mis sätestab küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, sellel alal juhendatakse kaitsekorralduskavast. Oluline on säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie). Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned. Tagada Värskas Vallavalitsuse ehitusmäärusega ajaloolis-kultuuriliselt tähelepanuväärse asustusstruktuuri ja arhitektuuriga külade üldilme säilitamine ning üldplaneeringuga määrata miljööväärtuslikeks aladeks Rääptsova, Örsava, Verhuulitsa, Saabolda, Kolossova (eraldi rõhutada Laane talu hoonestust Kolossova külas), Korela küla ja Matsuri ümbruse külad. Omavalitsus võib nõuda detailplaneeringut. Matsuri ümbruse küladesse uusehitiste asukohavalikul järgida olemasoleva hoonestuse paiknemist pinnavormide (mõhnade) suhtes. Saabolda õuede ümbruse kordategemiseks rakendada maahooldustoetusi. Örsava metsavaatetorni avalikuks kasutamiseks määramise võimaluste analüüs ning Örsava järve supluse- ja puhkekoha avaliku kasutuse tagamine ja kallasraja lahti hoidmine. Võimalusel säilitada talude hoonestus nende loomulikus keskkonnas – mitte lubada vanade hoonete äravedamist.

6. Tonja väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitud

Looduskaitseala ja looduspargi kasutustingimused on välja töötatud kaitsealade kaitsekorralduskavadega, mis sätestab küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, nendel aladel juhendatakse kaitse-eeskirjadest. Valla ehitusmäärusega täpsustada väärtusliku maastiku ehitustingimused ja arhitektuurilised nõuded; ehitamisel tuleb lähtuda küla ehitustraditsioonidest ja hoiduda muutmast küla üldilmet, soovitatav on kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale. Elamuala tihendamisel (ehitamine, rekonstrueerimine ja renoveerimine) tuleb järgida traditsioonilisi ehitusmahtusid, ehitusmaterjale, arhitektuurseid lahendusi (katusekalded, korrused, aknad, välisviimistlusmaterjalid jne.) ning ajalooliselt väljakujunenud asustustihedust, hoonegruppide paiknemise ning õuealade paigutusmustrit ja asustusstruktuuri, et säiliks ajalooliselt välja kujunenud tüpoloogilised iseärasused. Soovitatav on säilitada traditsioonilised piirdeaiad, väravad, haljastus ning väikevormid. Värska lahe ehituskeeluvööndi ja ranna ulatuse säilitamine ja täpsustamine omavalitsuse planeeringutega ning kallasraja lahtihoidmine ja kergliiklusteede ning matkaradade rajamise kaalumise. Uusehitiste asukohavalikul järgida olemasoleva hoonestuse paiknemist ning traditsioonilist õuede mustrit.

7. Tilleorg- Lauriorg väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitud

Maastikukaitseala kasutustingimused on välja töötatud kaitseala kaitsekorralduskavas, mis sätestab küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, sellel alal arvestatakse kaitsekorralduskavas sätestatud tingimustega. Tille, Liismeti ja Rothi veskite taastamisel detailplaneeringu alusel tagada veskihoonete ajaloolise ilme taastamine ning omavalitsustel teha koostööd omanikega tagamaks avalikkuse juurdepääs veski veeäärsetele territooriumitele. Oluline on vältida ebasobivaid uusehitisi põllumajanduslikel avamaastikel. Varbuse mõisapargis jätkata maastikuhooldusvõtete kasutamist ja hooldustöid pargi ja alleede korrashoiuks ja läbi viia maastikuarhitektuuriline ja dendroloogiline analüüs. Lauri ja Hurmi hajakülade, Puskaru sumbküla ja Kiuma ridaküla traditsioonilise üldilme säilitamiseks kehtestada valla ehitusmäärusega täiendavad ehitus- ja hoonete paiknemisnõuded. Üldplaneeringuga tagada avalikkuse juurdepääs väärtusliku maastiku objektidele ning Ahja jõe kallasrajale ning puisniidu hooldamine. Ehituskeeluvööndi ja kalda ulatuse täpsustamine ja soovitavalt maksimaalse ulatuse määramine omavalitsuse planeeringuga. Uute tihehoonestusalade loomine väärtuslikule maastikule pole soovitatav.

8. Põlva ümbruse väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitud

Looduskaitsealal juhendatakse kaitsekorralduskavaga sätestatust. Omavalitsuse planeeringuga lahendada ehituskeeluvööndi ja kalda ulatuse täpsustamine Orajõe ja Peri oja ürgorus. Jõe äärsed luhad tuleb hoida avatuna regulaarse niitmise läbi ja kallasrada peab olema avatud. Võimalusel hooldada luhtasid puisniiduna. Tagada Peri mõisa pargi ja alleede korrashoid ja läbi viia maastikuarhitektuuriline ja dendroloogiline analüüs. Põlva Vallavalitsuse ehitusmäärusega täiendavate arhitektuurinõuete määramine Tänassilma orgküla, Rosma sumbküla, Himmaste küla vana osa ja Peri küla ehitustöödele ajaloolise ehitusjoone ja traditsioonilise üldilme säilitamiseks. Vallavalitsusel on õigus nõuda nimetatud külades detailplaneeringu koostamist. Valla üldplaneeringuga kaaluda RMK matka- ja rattaraja vaatekoha loomise võimalusi Orajõe raudteesillale. Vesiveskite taastamisel detailplaneeringu alusel tagada veskihoonete ajaloolise ilma taastamine ning vallavalitsustel teha koostööd omanikega tagamaks avalikkuse juurdepääs veski veeäärsetele territooriumitele. Peri oja ja Orajõe kallasrajad hoida avatuna. Põlva linnas ja vallas

kehtivad 2003 aastal kehtestatud üldplaneeringud, millega sätestatakse linna miljööväärtuslikud piirkonnad ning linna perspektiivsed laienemise suunad valla territooriumile. Miljööväärtuslikele aladele kehtestada tingimused omavalitsuse ehitusmäärusega. Üldplaneeringuga määratletud elamualadel peavad ehitustegevuse aluseks olema detaiplaneeringud.

9. Valgjärve väärtuliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Põllumajandusliku kasutusega maadel see kasutus säilitada. Olemasolevat maakasutusmustrit mitte lihtsustada. Säilitada maastiku kõik piselemendid. Säilitada metsatukad küngaste lael ja järskudel nõlvadel. Kasutusest väljas olevad kolhoosiaegsed tootmishooned lammutada või varjata perspektiivse kõrghaljastusega. Traditsioonilise hajaasustusega aladel vältida tiheasustuse teket. Tagada kallasraja avatus järvede ja jõgede ääres. Valgjärve pargis lähtuda pargi kaitsekorralduskavast ja jätkata kasutuselolevaid hoiumeetmeid. Tagada pargile avalikkuse juurdepääs. Valgjärve Vallavalitsusel kaaluda Savernast loodes paikneva triangulatsioonimasti avaliku vaatekohana kasutusse võtmise võimalust ja torni turvaliseks muutmist.

III tähtsusklass

1. Arniku väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Igameheõiguse tagamine ja liikumiskeelu vältimine kõrge kohaliku identiteediväärtusega seene- ja marjametsas. PUISNIIDU HOOLDAMINE. Veskite taastamisel detailplaneeringu alusel tagada veskihoonete ajaloolise ilme taastamine ning omavalitsustel teha koostööd omanikega tagamaks avalikkuse juurdepääs veski veeäärsetele territooriumitele. Oluline on vältida ebasobivaid uusehitisi põllumajanduslikel avamaastikel.

2. Leevaku väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Räpina Vallavalitsuse ehitusmäärusega täiendavate arhitektuurinõuete määramine Leevaku, Jaanikeste ja Kassilaane külade ehitustöödele, ajaloolise ehitusjoone ja traditsioonilise üldilme säilitamiseks. Vallavalitsusel on õigus nõuda nimetatud külates detailplaneeringu koostamist. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie). Jõe äärsed luhad tuleb hoida avatuna regulaarse niitmise läbi ja kallasrada peab olema avatud. Võimalusel hooldada luhta puisniiduna. Leevaku veski puhul teha omavalitsustel koostööd omanikuga tagamaks avalikkuse juurdepääs veski veeäärsetele territooriumitele. Jõe kallasrada hoida avatuna.

3. Meelva väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Sookaitseala kasutustingimused on välja töötatud kaitseala kaitsekorralduskavas, mis sätestab küllalt ranged keskkonnakasutustingimused, sellel alal juhendatakse kaitsekorralduskavast. Tuleb tagada Meelva järve äärsete puhke- ja ujumiskohtade avalik kasutamine. Oluline on säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Korrastada ümbritevate talude järve äärsed alad. Kõrge boniteediga põllumaad tuleb hoida kasutuses põllumajandusliku maana.

4. Jänukjärve väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Oluline on Jänukjärve äärsete puhke- ja ujumiskohtade avaliku kasutamise tagamine. Kallasraja peab hoidma avatuna ja puhtana. Vältida veekogu ehituskeeluvööndi ja kalda ulatuse vähendamist ning uute tihedalt hoonestatud asustusala loomist järve kallastele.

5. Podmotsa väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Valla ehitusmäärusega täpsustada väärtusliku maastiku ehitustingimused ja arhitektuurilised nõuded; ehitamisel tuleb lähtuda küla ehitustraditsioonidest ja hoiduda muutmast küla üldilmet, soovitatav on kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale. Elamuala tihendamisel (ehitamine, rekonstrueerimine ja renoveerimine) tuleb järgida traditsioonilisi ehitusmahtusid, ehitusmaterjale, arhitektuurseid lahendusi (katusekalded, korrused, aknad, välisviimistlusmaterjalid jne.) ning ajalooliselt väljakujunenud asustustihedust, hoonegruppide paiknemise ning õuealade paigutusmustrit ja asustusstruktuuri, et säiliks ajalooliselt välja kujunenud tüpoloogilised iseärasused. Avada ja säilitada avalikuks kasutuseks vaated järvele.

6. Tuderna – Hanikase väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Soena ja Tuderna külast säilitada vaade ürgorule. Tagada kallasrada Piusa jõe ja Tuderna oja ääres. Ala-Haanikase, Tuderna ja Oro külates tuleb ehitamisel lähtuda piirkonna ehitustraditsioonidest ja hoiduda muutmast maastikulist üldilmet, soovitav on kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale. Elamuala tihendamisel (ehitamine, rekonstrueerimine ja renoveerimine) tuleb järgida traditsioonilisi ehitusmahtusid, ehitusmaterjale, arhitektuurseid lahendusi (katusekalded, korrused, aknad, välisviimistlusmaterjalid jne.) ning ajalooliselt väljakujunenud asustustihedust, hoonegruppide paiknemise ning õuealade paigutusmustrit ja asustusstruktuuri, et säiliks ajalooliselt väljakujunenud tüpoloogilised iseärasused. Soovitav on säilitada traditsioonilised piirdeaiad, väravad, väikevormid ning haljastus. Vallavalitsusel on õigus nõuda ehitusprojektidele ja detailplaneeringutele valla planeerimiskomisjoni kooskõlastust. Orava valla ehitusmäärusega täpsustada väärtusliku maastiku ehitustingimused ja arhitektuurilised nõuded ning soovitavalt nõuda uushoonestusalade rajamisel detailplaneeringut. Tagada kallasrada Piusa jõe ja Tuderna oja ääres. Tagada avatud vaade Soena külast Piusa ürgorule

7. Kooraste - Kanepi väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Järveäärsete puhke- ja ujumiskohtade avaliku kasutamise tagamine ja kindlustamine. Avada kallasrajad. Vältida veekogude ehituskeeluvööndi ja kalda ulatuse vähendamist ning uute tihedalt hoonestatud asustusala loomist järvede kallastele. Valla ehitusmäärusega täpsustada ehitustingimused ja arhitektuurseid nõuded. Ehitamisel tuleb lähtuda küla ehitustraditsioonidest ja hoiduda muutmast küla üldilmet. Soovitav on kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale. Hooldada tuleb mälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie). Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned. Üldplaneeringuga planeerida vaatekohtade infrastruktuur ja kasutustingimused. Hoida vaated vabana. Jõksi järve lähedase ja Paabo järve lähedase triangulatsioonimasti avaliku kasutamise tingimuste ja turvaliseks muutmise võimaluste uurimine omavalitsuse poolt. Vältida teede õgvendamist. Jõe äärsed luhad tuleb hoida avatuna regulaarse niitmise läbi ja kallasrada peab olema avatud. Võimalusel hooldada luhta puisniiduna. Vesiveskite taastamisel detailplaneeringu alusel tagada veskihoonete ajaloolise ilma taastamine. Igameheõiguse tagamine ja liikumiskeelu vältimine populaarsetes seene- ja marjametsades.

8. Krüüdneri väärtusliku maastiku kasutustingimused ja soovitused

Kavandatav uusasustus siduda ehitiste ajaloolise paiknemisega. Mõisahoonete ja kiriku varemete ning muude mälestiste ümbrus puhastada prahist, võsast ja kõrgematest rohttaimedest. Mõisahoonete varemetele ja mõisaparki ehitamisele seada valla ehitusmäärusega arhitektuurilised tingimused. Pargi puhul lähtuda kaitseala kaitsekorralduskavast. Valla üldplaneeringus kavandada pargile ja Kangru järve ümbrusele avalikud kergliiklusteed, vaated ja puhkekohad.

ROHEVÕRGUSTIKU TUUMALADE ASUSTUST JA MAAKASUTUST SUUNAVAD TINGIMUSED

Käesolev planeering seab rohelise võrgustiku tugialadele ja koridoridele üldised kasutustingimused, mis peavad tagama rohelise võrgustiku toimimise. Üleriigilise planeeringuga määratud rahvusvahelise tasandi Emajõe Suursoo tuumala servana ulatub Põlva maakonna piirsesse Kastmekoja tuumala. Riikliku väikese tasandi tuumalasid on Põlvamaal 6. Neist Eesti 2010 planeeringuga sätestatud rahvusliku tähtsusega tuumaladega kattuvad:

- Setu tuumala,
- Meenikunno tuumala,
- Lämmijärve tuumala,
- Arniku tuumala ja Lahojärve tuumala

Veel kattuvad riikliku planeeringu rahvusliku tähtsuse tuumaladega käesoleva planeeringuga määratud tuumala klass piirkonna suured ehk T8 kaks tuumala:

- Põlva-Häätaru ning Ahja jõe ürgoru ja Valgesoo tuumala,
- Mooste Peravalla tuumala

Lisaks läbib Põlva maakonda Riikliku planeeringuga määratud üks peamisi „Rohelisi koridore“ mis käesolevas töös on Lämmijärve tuumala. Ülejäänud käesolevas töös nimetatud tuumalad on riikliku mikrovõrgustiku elemendid.

Käesoleva planeeringuga määratud piirkondlike ja kohalike rohelise võrgustiku struktuurielementide piirid täpsustatakse valdade üldplaneeringutega.

1. Soovitused rohevõrgustiku toimimise tagamiseks

Planeeringu koostajate arvates ei ole vajadust ühelegi tugialale seada ka üldisest erinevaid, spetsiaalseid kasutamistingimusi. Roheline võrgustik on üks oluline kriteerium, millest peab lähtuma ehitusalade valik. Oluline on jälgida, et kavandatav asustus ei lõikaks läbi rohelise võrgustiku koridore. Tuumaladel tuleb vältida loomade elutegevust takistavaid tegureid. Rohelise võrgustiku analüüs näitas, et maakonnas on olemas normaalselt toimiv sidus võrgustik.

Koidula-Tallinn III klassi põhimaantee trassi valikul on vastavalt Rohevõrgustiku tuumalade ja koridoride paiknemisele soovitatav valida I variant : Koidula – Karisilla – Põlva – Reola (liitumine olemasoleva põhiteega) – Tartu – Tallinn. Kui II variant lõikab läbi 9 maakondliku ja kõrgema tähtsusega koridori, siis kavandatav I trass lõikab läbi kaks võrgustiku tuumala nende servaalalt: Meenikunno ja Leevi ning 6 maakondliku ja kõrgema tähtsusega koridori. Seega on näha rohevõrgustiku toimimise koha pealt väiksemat konflikti I trassivariandi puhul.

Värskas, Oravas, Mikitamäel, Verioras, Põlvas ja Vastse-Kuuste vallavalitsuse poolt koostatavates üldplaneeringutes peab pöörama suuremat tähelepanu konfliktide vältimiseks lõikudes:

- Koidula - Matsuri
- Kesk-Nedsäjä - Paadova
- Soe
- Niitsiku - Vändramaa
- Reo - Vinso
- Koorvere - Hatiku oja sild
- Leevi paisjärv

- Vooreküla bensiinijaam

Riikliku planeeringu „Eesti 2010“ järgi läbib Põlvamaad osaliselt rahvusvahelise tähtsusega maantee Via Estica, mis nõuab Valgjärve ja Kanepi Vallavalitsuse poolt koostatavates üldplaneeringutes suuremat tähelepanu lõikudes:

- Maaritsa - Veskimõisa
- Sirvaste tee algus
- Erastvere - Peetrimõisa

Nendes teelõikudes on suurem oht konfliktsituatsioonide tekkimiseks liikuvate loomade ja transpordi vahel.

Põlvamaad läbivad Tartu - Koidula ja Valga – Koidula raudtee. Neist esimesel on liikluskoormus suur peamiselt transiitkauba rongide arvelt. Valga – Koidula raudteel on liiklus praegu suhteliselt hõre ja aeglane, kuid vastavalt riiklikule planeeringule „Eesti 2010“ on võimalik liiikluse tihenemine, kuna planeeringuga on raudtee ümbrus määratud kõrge logistilise potentsiaaliga piirkonnaks. Mõlemad neist raudteedest läbivad mitmeid võrgustiku tuumalasid otse nende südamest. Nimetatud teetrassid kujutavad endast olulist takistust loomade migreerumisel, mistõttu on vastavatel vallavalitsustel soovitatav rohelise võrgustiku toimimist tagavate tingimuste seadmisel üldplaneeringus koostöös Eesti Raudteega kavandada loomade migratsioonitunneleid ja sildu.

Käesolevas töös on ära toodud ka potentsiaalsed rohelise võrgustiku koridorid, kus on vajalik luua vajalikud tingimused nende toimimiseks. Valdade üldplaneeringutega on soovitatav määrata käesoleva planeeringu järgsed potentsiaalsed koridorid metsamajandusmaa juhtfunktsiooni kandma või kaitsehaljastusmaa ja metsamajandusmaa kõrvalfunktsiooni. Soovitatav on rajada metsaribasid ja -tukkasid koridori funktsioneerimiseks. Potentsiaalsed koridorid, kus oleks soovitatav rajada või tihendada olemasolevat kõrghaljastust, on järgmiste tuumalade või suuremate koridoride vahel:

- Rääsolaane ja Lämmijärve
- Mädaajõe suudme ja Lämmijärve
- Räpina kirdesuuna ja Lämmijärve
- Jaanikeste ja Võuküla
- Kauksi Peravalla ja Võuküla
- Ahja – Võnnu ja Kadaja - Lääniste
- Sulaoja ja Ristijärv
- Valgjärv ja Leevi jõgi
- Kaagna ja Varbuse
- Varbuse ja Pragi
- Ahja jõe ürgoru ja Valgesoo ning Voorepalu

Rohevõrgustiku funktsioneerimise ja tööstuspiirkondade konflikti on ette näha järgnevatel aladel juhul, kui luuakse uus või laiendatakse olemasolevat tootmist, mille mõjud võivad ulatuda väljapoole tootmisala:

- Koidula – Matsuri kavandatav logistikakeskus,
- Vastse-Kuuste
- Räpina ümbrus

Nendel aladel on vajalik rohelist võrgustikku häirivate mõjude vähendamine või kompenseerimine (piirdeaiad loomadele, kõrghaljastusvööndid tootmislinnakute ümber) ja täpsustada kasutustingimused valla üldplaneeringus.

2. Üldised asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused rohevõrgustiku aladel

Käesolev teemaplaneering määrab ära üldised kasutustingimused rohelse võrgustiku tuumalade ja koridoride toimimiseks. Välja toodud kasutustingimused on aluseks majandus- ja arendustegevusele rohelse võrgustiku aladel. Täpsemad kasutustingimused määratakse eespool nimetatud rakenduslike arengudokumentide ja –kavadega, mille koostamisel tuleb lähtuda käesolevas planeeringus sätestatud nõuetest. Rohelse võrgustiku alal kavandatavate planeeringute, kavade jms. puhul on põhitingimuseks, et roheline võrgustik jääks toimima. Lisaks tuleb nende alade majandamise ja arendustööde planeerimisel arvestada järgmisi tingimusi:

1. Nõuded rohelse võrgustiku toimimise säilitamiseks:

- 1.1. Võrgustiku funktsioneerimiseks on vajalik, et looduslike alade osatähtsus tuumalas ei langeks alla 90%;
- 1.2. Tuumalade ja koridoride maakasutamise sihtotstarvet ja üldplaneeringu järgset juhtfunktsiooni pole soovitatav muuta. Maa sihtotstarbe muutmise vajadusel tuleb koostada detailplaneering ning kooskõlastada see keskkonnateenistusega;
- 1.3. Tuumaladel ja koridoridel on metsakategooriaks üldjuhul tulundusmets ja seal võib vastavalt metsakorralduskavadele arendada majandustegevust;
- 1.4. Tugialadel ehk rohelisse võrgustikku kuuluvatel looduskaitsealadel (kaitsealad, I ja II kategooria kaitsealuste liikide elupaigad, hoiualad jne) on majandustegevus vastavalt vabariigi seadustega kas keelatud või piiratud;
- 1.5. Tuumaladele ja koridoridele pole soovitatav teatud infrastruktuuride (kiirteed, prügilad, sõjaväepolügoonid, jäätmehoiulad, mäetööstus ja teised kõrge keskkonnariskiga objektid) rajamine. Juhul kui nende rajamine on vajalik või vältimatu, tuleb üldplaneeringu käigus hoolikalt valida rajatiste asukohta ning koostada keskkonnamõjude hindamine;
- 1.6. Kõrge keskkonnariskiga objektide planeerimisel tuleb ette näha meetmeid nende negatiivse keskkonnamõju leevendamiseks ning kompenseerimiseks;
- 1.7. Rohelse võrgustiku koridoridel tuleb kaaluda majandamist kaitsemetsana;
- 1.8. Rohelse võrgustiku alade maa sihtotstarvet muutvate tegevuste või kavandatavate joonehitiste (teed, kõrgepingeliinid jne), samuti vooluveekogude sängide õgvendamise plaanid tuleb kooskõlastada omavalitsuse, maavalitsuse ja keskkonnateenistusega;
- 1.9. Uute ehitusalade planeerimisel tuleb silmas pidada, et ei häiritaks rohelse võrgustiku toimimist. Asustuse kavandamisel ei tohi purustada rohelse võrgustiku koridore ega tuumala terviklikkust. Uute asustusalade moodustamine võib toimuda ainult läbi detailplaneeringu koostamise;
- 1.10. Omavalitsuste üldplaneeringutes tuleb Põlva ja Räpina linnaga piirnevates metsades kaitsemetsana määrata roheline vöönd. Erandjuhul on linna rohelse vööndi suunal lubatud arendada elamuehitust, kui see ei häiri rohelse võrgustiku funktsioneerimist;
- 1.11. Omavalitsustel, mille territooriumil on põhjavee reostusohelikud alad, tuleb ette näha meetmeid põhjavee reostusohu vähendamiseks;

- 1.12. Puisniitudel on koosluse säilitamise huvides vajalik taastada põllumajandustegevus (karjatamine ja regulaarne niitmine);
- 1.13. Rohevõrgustiku tugialadel ei ole soovitatav puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ning soovitatav on seada täiendavad nõuded raie aja, puidu kokku- ja väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas;
- 1.14. Säilitada bioloogiline mitmekesisus ja metsatüüpide esindatus vastavalt käesolevas planeeringus toodud kirjeldustele.

Soovitused roheline võrgustiku tugevdamiseks.

Alljärgnevalt on toodud üldised nõuded, millega tuleb arvestada tegevuste planeerimisel roheline võrgustiku erinevate osiste puhul:

TUUMALAD

- 1.15. Tuumalade terviklikkuse säilitamine;
- 1.16. Haruldaste taimekoosluste säilitamine;
- 1.17. Vääriselupaikade säilitamine;
- 1.18. Poollooduslike koosluste hooldamine;
- 1.19. Veekogude ja nende kaldaalade looduslikkuse säilitamine;
- 1.20. Rikutud veekogudel looduslikkuse taastamine;
- 1.21. Veekogude looduslikku olukorda halvendavate tegevuste vältimine;
- 1.22. Ehituskeeluvööndi võimalikult maksimaalse laiuse tagamine;
- 1.23. Erinevate looduslike pinnavormide säilitamine;
- 1.24. Looduse õpperadade kavandamine;
- 1.25. Ökoturismi soosimine;
- 1.26. Massiturismi negatiivsete mõjude vältimine, koormuse hajutamine;
- 1.27. Alade taluvuskoormuse uurimine.

KORIDORID

- 1.28. Migratsioonikoridoride planeerimine koridore lõhkuvate põllumassiivide, keskkonnoahtlike objektide, elamuehitusalade, uute sildade ja teiste sarnaste objektide rajamisel;
- 1.29. Negatiivsete pinnavormide (ürgorgude ja jõeorgude järsakute servad jms) säilitamine teede jms rajatiste ehitusel;
- 1.30. Veekogude ja nende kaldaalade looduslikkuse säilitamine;
- 1.31. Poollooduslike koosluste hooldamine;
- 1.32. Vääriselupaikade ja haruldaste taimekoosluste säilitamine;
- 1.33. Koridori taastamistööd (puude istutus, maade jätmise majandustegevusest looduslikule metsastumisele jms) puuduvate koridoride alal.

KONFLIKTIALAD

Konfliktid tekivad erinevate infrastruktuuride konkureerimisel samale territooriumile. Teemaplaneeringus käsitletakse roheline võrgustiku ja tehniliste rajatiste vahelisi konflikte – näiteks roheline võrgustiku ja põhimaantee või raudtee vahelisi konflikte ning antakse üldised suunad nende leevendamiseks. Täpsemad kasutustingimused määratakse iga konkreetse koha jaoks tehtud uuringutele toetuvate planeeringute ja projektidega.

- 1.34. Maanteedele ja teistele rohelist võrgustikku lõhkuvatele joonobjektidele võimalusel migratsiooni võimaldavate rajatiste (tunnelid, sillad) planeerimine;
- 1.35. Kõrgepingeliinidel ja teistel laiematel rohelist võrgustikku katkestavatel joonobjektidel vajadusel hekkide istutamine;
- 1.36. Tööstuspiirkondade kavandamisel ja toimimisel rohevõrgustiku toimimist häirivate tegevuste likvideerimine või minimeerimine planeeringutega;
- 1.37. Asustuse levimisel tiheasustusalade loomise vältimine rohevõrgustiku aladel;

- 1.38. Peipsi, Lämmi ja Pihkva järve ranna-alade kasutamisel vältida peamise roheline koridori katkestamist;
- 1.39. Vältida tuleb ulatuslike turba-, liiva- ja kruusakarjäärade loomist rohevõrgustiku aladel ning soovitavalt vältida kaevandamislubade väljastamist roheline võrgustiku aladel;
- 1.40. Vältida tuleb prügilate rajamist roheline võrgustiku aladel.

Kasutustingimused kaitsealustele territooriumidele jäävatele tugialadele ja koridoridele on kehtestatud vastavate kaitsealade kaitse-eeskirjade ja kaitsekorralduskavadega.